

**Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
MISIJA NA KOSOVU**

Odeljenje za ljudska prava i zajednice

**Zaštita i promovisanje prava zajednica na Kosovu:
Mehanizmi učešća na lokalnom nivou**

Decembar 2009.

SADRŽAJ

REZIME IZVEŠTAJA.....	1
1. UVOD	3
2. OBAVEZNI MEHANIZMI.....	6
2.1 ODBOR ZA ZAJEDNICE.....	6
2.2 ZAMENIK PREDSEDAVAJUĆEG SKUPŠTINE OPŠTINE ZA ZAJEDNICE	9
2.3 ZAMENIK GRADONAČELNIKA ZA ZAJEDNICE	11
2.4 OPŠTINSKI SAVETI ZA BEZBEDNOST ZAJEDNICA	13
3. NEOBAVEZNI MEHANIZMI	15
3.1 OPŠTINSKA KANCELARIJA ZA ZAJEDNICE	15
3.2 OPŠTINSKI SLUŽBENIK ZA POVRATAK.....	18
3.3 OPŠTINSKA RADNA GRUPA ZA POVRATAK.....	20
4. ZAKLJUČCI.....	22
5. PREPORUKE	23
ANEKS 1 – Pregled mehanizama za učešće zajednica na lokalnom nivou.....	25
ANEKS 2 – Sastav Odbora za zajednice po zajednici i polu (jul 2009).....	26
ANEKS 3 – Etnički sastav na Kosovu 2005.	27

REZIME IZVEŠTAJA

Političke promene i usvajanje novog zakonodavstva u 2008. godini uticali su na delotvorno učešće nevećinskih zajednica¹ u mehanizmima na lokalnom nivou na Kosovu.

Od ukupno četiri obavezna opštinska tela, odbor za zajednice je uglavnom osnovan na celom Kosovu. Postoji nekoliko izuzetaka koji se uglavnom odnose na tri severne opštine u regionu Mitrovicë/Mitrovice, dok u nekoliko drugih opština odbor, iako *de jure* osnovan, *de facto* ne funkcioniše. Iako je multietnički sastav odbora za zajednice uglavnom postignut, njegov učinak je uglavnom nezadovoljavajući i to naročito u pogledu učestalosti održavanja sastanaka i važnosti razmatranih pitanja. Razlozi su nedostatak odgovarajućih budžetskih sredstava, nerazumevanje uloge i odgovornosti odbora i opstrukcija od strane nekih članova odbora. Pored toga, opštinski organi često ne daju ovlašćenja ovom obaveznom telu. I pored ovakvog učinka, odbori za zajednice su još uvek najefikasniji među postojećim obaveznim mehanizmima na opštinskom nivou.

Drugi obavezni mehanizam je opštinski savet za bezbednost zajednica. Ovaj savet je do sada osnovan u 23 od ukupno 33 opštine na Kosovu. Iako Zakon o policiji² iz 2008. godine propisuje uključivanje svih zajednica koje žive na teritoriji opštine, neke opštine nisu uspele da obezbede pravičnu zastupljenost.

Stupanjem na snagu Zakona o lokalnoj samoupravi u 2008. godini,³ uvedena su dva nova mehanizma i to: zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice i zamenik gradonačelnika za zajednice. Njihov izbor je obavezan u onim opštinama u kojima zajednice čine najmanje deset posto ukupnog stanovništva opštine.⁴ Funkcije zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice odnosno zamenika gradonačelnika opštine za zajednice su ustanovljene u 12 odnosno 14 opština na Kosovu. Samo u pet opština su ustanovljene obe funkcije u saglasnosti sa odgovarajućim statutima opština. Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) smatra da je prag od deset posto prevelik za osiguranje delotvorne i odgovarajuće zastupljenosti i učešća nevećinskih zajednica. Štaviše, s obzirom da su tek nedavno uspostavljeni, još uvek nije moguća sveobuhvatna ocena njihovog učinka. Ipak, čak i u ovoj ranoj fazi primene, čini se da organi i na lokalnom i na centralnom nivou treba da preduzmu dalje korake u cilju jačanja delotvornosti ovakvih mehanizama.

Od neobaveznih opštinskih mehanizama, opštinska kancelarija za zajednice je zadržana u svih 26 opština u kojima je postojala pre usvajanja Zakona o lokalnoj samoupravi u 2008. godini, što je ohrabrujući rezultat koji se delimično može pripisati radu koji OEBS obavlja sa opštinama u cilju jačanja mehanizama učešća i zastupljenosti zajednica u javnom životu. Međutim, zakon ne pominje ovo telo i prepušta odluku o zadržavanju ove kancelarije opštini. Opštinska kancelarija za

---

¹ Za potrebe ovog izveštaja, nevećinske su one zajednice koje su broječano manje u odnosu na druge zajednice na opštinskom nivou.

² Zakon br. 03/L-035 o policiji, proglašen 15. juna 2008, <http://www.assembly-kosova.org/?cid=2,191,244>.

³ Zakon br. 03/L-040 o lokalnoj samoupravi, proglašen 15. juna 2008, http://www.assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L040_en.pdf (Zakon o lokalnoj samoupravi, 2008).

⁴ Članovi 54.1 i 61, Zakon o lokalnoj samoupravi, 2008.

zajednice je obuhvaćena statutom u 15 opština i na taj način je za njih obezbeđena sigurna pravna osnova. Međutim, u nekoliko opština kancelarija ne odlikava etnički sastav zajednica koje u njima žive. Romi, Aškalije i Egipćani su najslabije zastupljene zajednice. Uopšteno rečeno, opštinske kancelarije za zajednice pravilno funkcionišu iako se nekoliko opština još uvek suočava s poteškoćama, naročito u pogledu nedostatka osoblja ili budžeta.

Slično tome, funkcija opštinskog službenika za povratak je uglavnom sačuvana u svim opštinama u kojima je postojala pre usvajanja Zakona o lokalnoj samoupravi u 2008. godini. Međutim, samo u šest opština statut izričito navodi ovu funkciju. Štaviše, prelazak ovog mehanizma u budžetsku liniju opštinske kancelarije za zajednice ograničio je njegovu delotvornost. Posledica toga je da, na primer, aktivnosti u vezi sa povratkom zavise od finansijske podrške spoljnih donatora kao što su Visoki komesarijat Ujedinjenih Nacija za izbeglice (UNHCR) i Danski savet za izbeglice.

Treće neobavezno telo, opštinska radna grupa za povratak, uglavnom je ustanovljeno i funkcioniše. I u ovom slučaju izuzetak su tri severne opštine u regionu Mitrovičë/Mitrovica naseljene većinskim srpskim stanovništvom, te one opštine koje imaju jako mali broj raseljenih lica. Neke opštinske radne grupe za povratak nisu uspele u zastupanju pojedinih zajednica koje žive u opštini. Kao i u nekim drugim slučajevima, zajednice Roma, Aškalija i Egipćana su najslabije zastupljene.

Neprekidno povlačenje značajnog broja zaposlenih kosovskih Srba iz kosovskih institucija na lokalnom nivou, nakon događaja iz februara 2008. godine, dovelo je do veoma slabe zastupljenosti zajednice kosovskih Srba u nekim opštinama i uticalo na pristup uslugama za pripadnike ove zajednice, te su odbori za zajednice i opštinski službenici za povratak mehanizmi učešća koji su najviše pogođeni bojkotom kosovskih Srba.

1. UVOD

Ovaj izveštaj pažljivo proučava participativne mehanizme za zaštitu i promovisanje prava zajednica na lokalnom nivou u svetlu političkih i normativnih promena koje su usledile kao posledica događaja u februaru 2008. godine. Usvajanje i sprovođenje Zakona o lokalnoj samoupravi u 2008. godini je, do određenog stepena, uticalo na delotvorno učešće nevećinskih zajednica u javnim poslovima na lokalnom nivou. Naime, odluka o izuzimanju mehanizama u ovom zakonu, koji su bili predviđeni Uredbom UNMIK-a br. 2007/30 o samoupravi opština na Kosovu, koja menja i dopunjuje Uredbu UNMIK-a br. 2000/45 o samoupravi opština na Kosovu (Uredba UNMIK-a br 2007/30),⁵ kao što su opštinska kancelarija za zajednice i odbor za posredovanje, imala je za posledicu da su se kancelarije za zajednice, iako već ustanovljene, našle u pravno neizvesnoj situaciji u odnosu na odbor za posredovanje koji nije bio ustanovljen. Pored toga, ukidanje sistema pravične raspodele finansijskih sredstava,⁶ osim ako se pravovremeno ne zameni nekim efikasnijim, na učinku zasnovanom, mehanizmom izveštavanja koji uzima u obzir pitanja zajednica, najverovatnije će ostaviti nevećinske zajednice bez instrumenta koji bi osigurao da se opštinski troškovi rukovode po načelu nediskriminacije. Poslednje, ali ne i najmanje važno, trenutni bojkot kosovskih institucija od strane značajnog broja zaposlenih kosovskih Srba u nekim opštinama, ne samo da je doveo do jako slabe zastupljenosti zajednica kosovskih Srba, već je uticao i na pristup uslugama za članove ove zajednice.

Delotvorno učešće nevećinskih zajednica u javnom životu i procesima donošenja odluka smatra se osnovnim elementom u izgradnji demokratskog i istinski multietničkog društva i stvaranju uslova za integraciju bez prinudne asimilacije. Pravo na učešće je usko povezano sa ostalim međunarodnim standardima i osnovnim pravima, kao što su delotvorna jednakost i održavanje i razvoj identiteta i kulture manjinskih zajednica.⁷ Delotvorno učešće je načelo široko priznato mnogim međunarodnim pravnim i političkim standardima, deklaracijama i preporukama. Međunarodni pakt Ujedinjenih nacija o građanskim i političkim pravima priznaje pravo na učešće, posredno ili neposredno, u upravljanju javnim poslovima;⁸ Deklaracija Ujedinjenih nacija o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, verskih ili jezičkih manjina priznaje pravo na delotvorno učešće u javnom životu;⁹ i Okvirna konvencija

---

⁵ Videti: http://www.unmikonline.org/uredbe/unmikgazette/02english/E2007regs/RE2007_30.pdf

⁶ Sistem pravične raspodele finansija je ustanovljen Administrativnim uputstvom UNMIK-a br. 2001/01 i primenjen po prvi put za fiskalnu 2002. godinu. Cilj je bio podržati srazmerno pravičan pristup nevećinskih zajednica opštinskim budžetima.

⁷ Stav 13 Okvirne konvencije Saveta Evrope o zaštiti nacionalnih manjina, komentar Savetodavnog odbora o delotvornom učešću, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNDocs/PDF_CommentaryParticipation_en.pdf

⁸ Član 25 Međunarodnog pakta Ujedinjenih nacija o građanskim i političkim pravima: „[...] *ima pravo i mogućnost [...] da učestvuje u upravljanju javnim poslovima, bilo neposredno, bilo preko slobodno izabranih predstavnika*[...].

⁹ Član 2.2 Deklaracije Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o pravima pripadnika nacionalnih ili etničkih, verskih ili jezičkih manjina: „*Lica koja pripadaju [zajednicama] imaju pravo da delotvorno učestvuju u [...] javnom životu*“.

Saveta Evrope o zaštiti nacionalnih manjina izričito navodi potrebu za delotvornim učešćem manjina u javnim poslovima, a posebno onim koji se njih tiču.¹⁰ Delotvorno učešće svih zajednica u procesima donošenja odluka na centralnom i lokalnom nivou je takođe sastavni deo dokumenata OEBS-a, a naročito Dokumenta iz Kopenhagena¹¹ i Preporuka iz Lunda o delotvornom učešću nacionalnih manjina u javnom životu.¹²

Što se tiče metodologije korišćene u ovom izveštaju, može se reći da su zaključci zasnovani na rezultatima OEBS-ovih redovnih aktivnosti nadgledanja i izveštavanja, i dopunjeni rezultatima OEBS-ovih terenskih timova koji posebnu pažnju poklanjaju lokalnim mehanizmima učešća. I kvantitativni i kvalitativni podaci su dobijeni u periodu od februara do jula 2009, korišćenjem upitnika sa otvorenim pitanjima, koji uzimaju u obzir specifičnosti datih opština.

Izveštaj navodi prakse u vezi sa ustanovljenjem i radom mehanizama učešća na lokalnom nivou. Međutim, neki od revidiranih mehanizama¹³ tek su nedavno ustanovljeni, zbog čega nije bila moguća sveobuhvatna procena njihovog učinka.

Počevši sa obaveznim opštinskim mehanizmima učešća, izveštaj najpre pominje odbor za zajednice, obavezni mehanizam koji najduže postoji. Izveštaj nastavlja sa zamenikom predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice i zamenikom gradonačelnika opštine za zajednice, kao funkcijama koje su nedavno ustanovljene Zakonom o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine, a nakon toga razmatra opštinske savete za bezbednost zajednica.

Izveštaj zatim opisuje organizovanje i funkcionisanje neobaveznih mehanizama, uključujući nivo učešća nevećinskih zajednica i dobre prakse ili probleme s kojima se te zajednice suočavaju. Ovaj deo počinje osvrtom na opštinsku kancelariju za zajednice, kao mehanizam predviđen Uredbom UNMIK-a 2007/30 ali ne i Zakonom o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine. Nakon toga se opisuje uloga opštinskog službenika za povratak. Izveštaj se završava osvrtom na opštinsku radnu grupu za povratak.

Svako poglavlje počinje kratkim opisom pravnog okvira, s naglaskom na mandat mehanizma. Nakon toga sledi opis mehanizma u pet regiona na Kosovu i to abecednim redom (regioni Gjilan/Gnjilana, Mitrovicë/Mitrovice, Pejë/Peći, Prishtinë/Prištine i Prizrena), uključujući njihovo ustanovljavanje, sastav i funkcionisanje. Zatim su naglašeni zajednički problemi kako bi se prepoznali obrasci neusaglašenosti i najboljih praksi. Svako poglavlje se završava kratkim preporukama.

---

¹⁰ Član 15 Okvirne konvencije Saveta Evrope o zaštiti nacionalnih manjina: „Članice stvaraju uslove neophodne za delotvorno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, društvenom i ekonomskom životu i javnim poslovima, naročito onim koji se njih tiču“.

¹¹ Dokument sa sastanka Konferencije o ljudskoj dimenziji Konferencije za evropsku bezbednost i saradnju održanog 1990. u Kopenhagenu (<http://www.minelres.lv/osce/cope90e.htm>). Stav 35 Dokumenta iz Kopenhagena: „Zemlje članice će poštovati pravo pripadnika nacionalnih manjina na delotvorno učešće u javnim poslovima, uključujući učešće u poslovima koji se odnose na zaštitu i promovisanje identiteta tih manjina.“

¹² Preporuke iz Lunda o delotvornom učešću nacionalnih manjina u javnom životu iz 1999. godine (http://www.osce.org/documents/hcnm/1999/09/2698_en.pdf) podržavaju usvajanje mera za promovisanje učešća u javnom životu i procesima donošenja odluka za sve zajednice na centralnom i lokalnom nivou. Preporuke iz Lunda uključuju, između ostalog, zastupljenost zajednica u parlamentarnoj skupštini, u ministarstvima, u javnoj službi; olakšavanje učešća u izbornom procesu; osnivanje savetodavnih i/ili konsultativnih tela; ustanovljenje mehanizama za rešavanje sporova.

¹³ Najnoviji ustanovljeni mehanizmi su funkcije zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice, zamenika gradonačelnika za zajednice i opštinskog saveta za bezbednost zajednica.

U svom završnom delu, na osnovu zaključaka i iskustava dobijenih OEBS-ovim terenskim aktivnostima nadgledanja i analize, izveštaj rezimira preporuke institucijama na lokalnom i centralnom nivou na Kosovu s ciljem jačanja kapaciteta, te povećanja efikasnosti postojećih mehanizama za promovisanje i zaštitu prava zajednica na lokalnom nivou.

2. OBAVEZNI MEHANIZMI

2.1 ODBOR ZA ZAJEDNICE

Odbor za zajednice je osnovan kao stalni odbor skupštine opštine Uredbom UNMIK-a 2007/30. Odbor je sarađivao sa odborom za posredovanje koji je bio odgovoran za razmatranje pitanja dobijenih od odbora za zajednice, kao i za slanje preporuka skupštini opštine. Odbor za zajednice je predviđen Zakonom o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine, što nije slučaj sa odborom za posredovanje. Sadašnje zakonodavstvo dozvoljava odboru za zajednice da neposredno predlaže skupštini opštine mere koje smatra neophodnim za osiguranje sprovođenja odredbi koje se odnose na potrebe pripadnika manjinskih zajednica. Ove mere poštuju pravo zajednica na održavanje, razvoj i izražavanje svog etničkog, kulturnog, verskog i jezičkog identiteta.¹⁴ Usvajanjem Zakona o lokalnoj samoupravi u 2008. godini nije se promenio sastav odbora za zajednice propisan Uredbom UNMIK-a br. 2007/30.¹⁵ Shodno zakonodavstvu, odbor za zajednice je sastavljen od članova skupštine opštine i predstavnika zajednica, gde predstavnici zajednica čine većinu u odboru. Administrativno uputstvo UNMIK-a br. 2003/02 o proceduralnim smernicama za rad opštinskih odbora za zajednice (Administrativno uputstvo br. 2003/02) navodi da: „[z]ajednica koja predstavlja većinu u opštini treba da ima manje od polovine članova u [o]dboru, a preostalo članstvo [o]dbora pravično i srazmerno odslikava broj ostalih nevećinskih zajednica u opštini.“¹⁶

Sve opštine u regionu Gjilan/Gnjilana, izuzev Štrpca/Shtërpçë i Viti/Vitine¹⁷, ustanovile su odbore za zajednice u svojim statutima. Sastanci se redovno sazivaju. Osim Kačanik/Kaçanika¹⁸, sve opštine u regionu koje su osnovale odbore za zajednice poštuju normativni zahtev u vezi sa njihovim multietničkim sastavom. Iako dosta dugo postoje u skoro svim opštinama u regionu, učinak odbora se uglavnom ne može smatrati zadovoljavajućim, što se objašnjava nizom različitih razloga. Pre svega, kada su u pitanju zajednice kosovskih Srba i Roma, članovi odbora se, zbog bojkota kosovskih institucija od strane samih zajednica, ne smatraju legitimnim predstavnicima. I pored stalnih napora koje OEBS ulaže u pružanje podrške, obuku i podučavanje članova odbora, opštinski organi su učinili jako malo u pogledu jačanja učešća članova odbora zajednica.

U regionu Mitrovicë/Mitrovice, u tri severne opštine¹⁹ u kojima kosovski Srbi čine većinu, skupštine opština nisu izabrane na osnovu UNMIK-ovih uredbi, niti su uspostavljeni odbori za zajednice. Samo je u tri južne opštine²⁰ sa većinskim stanovništvom kosovskih Albanaca uspostavljen odbor za zajednice i taj odbor je uključen u njihov opštinski statut. Od ovih tri, jedino u Vushtrri/Vučitrnu odbor za zajednice funkcioniše na zadovoljavajući način i radi na suštinskim i važnim pitanjima zajednica, mada on radi bez opisa poslova. Odbor za zajednice u Mitrovicë/Mitrovici

¹⁴ Član 53.2, Zakon o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine.

¹⁵ Član 23, Uredba UNMIK-a br. 2007/30.

¹⁶ Član 3.3 a, Administrativno uputstvo UNMIK-a br. 2003/02.

¹⁷ U Štrpcu/Shtërpçë, Skupština opštine se nije sastala od januara 2008. godine, a nijedan od obaveznih odbora se nije sastao tokom 2008. godine. Opštinska tela u Štrpcu/Shtërpçë sprovode uredbu UNMIK-a. Kada je u pitanju Viti/Vitina, očekuje se da u bliskoj budućnosti opština formalizuje osnivanje odbora za zajednice.

¹⁸ Zbog skoro potpuno monoetničkog sastava opštine, uz samo mali broj Roma koji tu žive.

¹⁹ Opštine Leposavić/Leposaviq, Zvečan/Zveçan i Zubin Potok.

²⁰ Opštine Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica i Vushtrri/Vučitrn.

jesto uspostavljen, ali još uvek ne radi, dok sa druge strane odbor za zajednice u Skenderaj/Srbici ne održava redovno sastanke. U ove tri opštine sve zajednice koje žive u toj opštini imaju predstavnike u odborima za zajednice, sa Mitrovicë/Mitrovicom kao jedinim izuzetkom gde nema predstavnika romske zajednice. Političke promene iz 2008. godine nisu uticale na sastav i funkcionisanje ovog tela. S obzirom na činjenicu da su u tri južne opštine skupštine opština sastavljene samo od kosovskih Albanaca, uloga odbora za zajednice je još značajnija kako bi se obezbedilo i uvećalo učešće nevećinskih zajednica u donošenju odluka opštine.

U regionu Pejë/Peć, izuzev opštine Junik u kojoj žive kosovski Albanci, odbori za zajednice su uspostavljeni i uključeni u pojedinačne opštinske statute. Svi odbori za zajednice su ili usvojili²¹ ili sastavili²² opise poslova, uz izuzetak Dečan/Dečana. Što se tiče sastava odbora za zajednice, sve opštine ispunjavaju normativni uslov o multietničnosti. Međutim, odbor za zajednice u Klinë/Klini ima probleme sa uključenjem aškaljske zajednice.²³ Posle promena iz 2008. godine u zakonskoj i političkoj situaciji nisu konstatovane nikakve razlike u odborima za zajednice, uz izuzetak Dečan/Dečana, gde je nedavno obnavljanje jednog predstavnika zajednice značajno ojačalo ovo telo. Međutim, teško je reći u kojoj meri je ovo poboljšanje vezano za navedene promene iz 2008. Generalno gledano, opšta regionalna ocena o funkcionisanju odbora za zajednice, kako u smislu učestalosti tako i u smislu relevantnosti pitanja na kojima se radi, otkriva upadljivo slab učinak. Razlozi idu od opstruktivnih stavova nekih članova²⁴ odbora za zajednice, do nedostatka odgovarajućeg razumevanja uloge odbora za zajednice. Pored toga, opštinske vlasti često ne osposobljavaju ovo obavezno telo, čime ometaju njegov uticaj na donošenje odluka. Pozitivno je što je u Klinë/Klini odbor za zajednice uspostavio *ad hoc* komisiju čiji je mandat da prati usaglašenost natpisa, postavljenih na vratima kancelarija javnih službenika, sa jezičkim zahtevima.

U regionu Prishtinë/Prištine svih šest opština uključile su odbor za zajednice u svoj statut i rade na osnovu opisa poslova.²⁵ Uopšteno govoreći, osigurana je etnički uravnotežena zastupljenost zajednica koje žive u datim opštinama. Osim toga, od celog Kosova ovaj region ima najuravnoteženiju zastupljenost polova u odboru za zajednice. Pa ipak, opšti učinak odbora za zajednice u regionu ocenjen je kao ograničen i nedovoljan. Promene u institucionalnom okviru nisu uticale na funkcionisanje odbora za zajednice, niti su dovele do neke veće razlike kada se sadašnja situacija uporedi sa prethodnom.²⁶

---

²¹ Pejë/Peć.

²² Opštine Klinë/Klina i Istog/Istok.

²³ U Klinë/Klini u odboru nema predstavnika kosovske aškaljske zajednice. Međutim, pošto se trenutno deo aškaljske zajednice izražava kao Egipćani, vrlo je teško pronaći moguće članove za odbor za zajednice, pripadnike aškaljske zajednice.

²⁴ Češće zbog ličnih pitanja koja od ranije postoje a ne zbog političkog okruženja.

²⁵ U Shtime/Štimlju i Podujevë/Podujevu opisi poslova su obuhvaćeni u opštinskom statutu, tako da je vrlo teško da ih odbor za zajednice menja.

²⁶ Međutim, u Shtime/Štimlju je učestalost sednica odbora za zajednice 2008. godine ozbiljno opala u poređenju sa mesečnom učestalošću iz 2007. godine, a od marta 2008. godine nije imenovan nijedan predstavnik iz zajednice kosovskih Srba. U Fushë Kosovë/Kosovu Polju u 2008. godini održan je samo jedan sastanak. Za razliku od toga, u Prishtinë/Prištini odbor za zajednice ide dalje od svog mandata tako što radi po individualnim žalbama. U Lipjan/Lipljanu je učestalost sednica odbora za zajednice porasla u poređenju sa 2007. godinom i on skupštini opštine daje preporuke da razmatra odluke koje nisu u interesu nevećinskih zajednica.

Svih sedam opštinskih statuta u prizrenskom regionu uključuju odbor za zajednice među stalnim odborima, dok dva odbora za zajednice funkcionišu na osnovu drugog opisa poslova.²⁷ Skoro sve opštine u regionu su nevećinskim zajednicama dodelile većinu mesta u odboru. Uopšteno govoreći, svi odbori za zajednice u ovom regionu ispunjavaju zakonske uslove o multietničkoj zastupljenosti. Odbori za zajednice u Gjakovë/Đakovici²⁸ i Prizrenu²⁹ nisu obezbedili zastupljenost svih zajednica koje žive u ovoj opštini. Uz izuzetak opštine Mamuša/Mamushë/Mamuša,³⁰ javljeno je da je funkcionisanje ovog tela prilično zadovoljavajuće pošto taj mehanizam efikasno doprinosi uključenju tih zajednica u postupak donošenja odluka, a koje inače ne bi bile predstavljene u skupštini opštine. Nije došlo do većih promena kao posledica nove političke situacije, i jedini izuzetak vredan pažnje čini Rahovec/Orahovac gde odbor za zajednice, iako je *de jure* uspostavljen³¹, *de facto* ne funkcioniše pošto kosovski Srbi bojkotuju kosovske institucije.

Ukupno gledano, odbori za zajednice su i dalje obavezan mehanizam od najvećeg značaja za uključivanje nevećinskih zajednica na lokalnom nivou. Pored toga, opštine se trude da osiguraju zastupljenost svih zajednica koje u njima žive. Međutim, ishod nije uvek odgovarajući, naročito u onim opštinama u kojima žive brojučano male zajednice.³² Pored toga, ravnoteža polova nije povoljna za ženske predstavnike zajednice, čime veliki deo pripadnika zajednica ostaje nedovoljno zastupljen.³³ Žene pripadnice ugroženih zajednica, kao što su romska, aškalijska i egipćanska, proporcionalno su slabije zastupljene od ostalih. Efikasnost odbora za zajednice zaostaje za očekivanjima na celom Kosovu. Razlozi se kreću od nedostatka finansijskih sredstava i stručnosti do toga da im opštinski organi vlasti daju malo vlasti i podrške, ako im ih uopšte i daju. Često mandat ovog tela nije jasan njegovim članovima, a u nekim slučajevima stavke dnevnog reda se odnose na pitanja koja prevazilaze određene dužnosti odbora, dok se na osnovnim pitanjima ne radi. Čini se da zakonske i političke promene, koje su se dogodile 2008. godine, nisu značajno uticale na opšte funkcionisanje odbora za zajednice. Naprotiv, mehanizam direktne odgovornosti,³⁴ koji je uspostavljen prema Zakonu o lokalnoj samoupravi³⁵ iz 2008. godine je povoljan, barem na papiru, za jačanje uticaja i efikasnost odbora u pogledu skupštine opštine.

---

²⁷ U opštinama Prizren i Gjakovë/Đakovica, dok odbor za zajednice u Malishevë/Mališevu radi na osnovu akcionog plana.

²⁸ Romska zajednica u Gjakovë/Đakovici nije predstavljena u odboru za zajednice, iako je ona tradicionalno i brojučano značajna. Ni zajednica kosovskih Bošnjaka nema predstavnika.

²⁹ Aškalijska zajednica nije predstavljena u odboru za zajednice. Prema rečima predsednika Demokratske stranke kosovskih Aškalijsa, 14. 04. 2009. godine poslato je pismo gradonačelniku i predsedavajućem skupštine opštine u kome se zahteva da se predstavnik kosovskih Aškalijsa imenuje za člana odbora za zajednice. Predsedavajući odbora je pokazao spremnost da osigura da aškalijska zajednica bude odgovarajuće predstavljena u skladu sa zakonskim uslovom.

³⁰ U Mamuša/Mamushë/Mamuši su od decembra 2008. godine održane samo dve sednice i ovaj odbor još uvek nije imenovao predsedavajućeg niti je sastavio plan rada.

³¹ Odbor za zajednice u Rahovec/Orahovcu čine četvoro kosovskih Srba, jedan Rom, jedan Egipćanin i tri kosovska Albanca.

³² Vidi Aneks 2.

³³ U Aneksu 2 vidi se da je samo 53 žena imenovano za predstavnike zajednica, dok muškaraca ima 127.

³⁴ Sa ukidanjem odbora za posredovanje, odbor za zajednice ima pravo da skupštini opštine neposredno preporučuje mere za koje smatra da su odgovarajuće da se osigura sprovođenje odredbi vezano za potrebe osoba pripadnika zajednica, u skladu sa članom 53.2 Zakona o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine.

³⁵ Član 53.2, *ibid*.

OEBS preporučuje da se opštinski organi vlasti angažuju na plodonosnom dijalogu sa članovima odbora za zajednice u cilju da im se pruži savet i podrška o tome kako da uvećaju efikasnost ovog mehanizma. Organizovanje obuke i inicijativa za doseganje šire javnosti koje su predviđene da uvećaju profil članova odbora za zajednice kod javnosti u celini, takođe treba da se razmotre kao način za rešavanje ovde navedenih nedostataka.

2.2 ZAMENIK PREDSEDAVAJUĆEG SKUPŠTINE OPŠTINE ZA ZAJEDNICE

Mesto zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice (zamenik predsedavajućeg) predstavlja jedan od dva nova mehanizma za uključenje zajednica, koja su uspostavljena Ustavom³⁶ i Zakonom o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine. Ovaj mehanizam ima za cilj da promoviše dijalog između zajednica i treba da služi kao zvanična osoba za vezu koja će iznositi brige i interese nevećinskih zajednica na sastancima skupštine³⁷. Zamenik predsedavajućeg funkcioniše kao koordinator za žalbe zajednica na akta ili odluke skupštine opštine kojima se navodno krše prava zajednica.³⁸ Kada zamenik predsedavajućeg nije zadovoljan načinom na koji skupština opštine odgovori na ovakvo upućivanje, on ili ona može da podnese žalbu direktno Ustavnom sudu³⁹. Ovaj krajnji pravni lek, za koji je verovatno da će se koristiti kao sredstvo odvracanja, zameniku predsedavajućeg obezbeđuje snažan instrument za ubeđivanje skupštine opštine.

Za imenovanje zamenika predsedavajućeg, u zakonu je propisan prag od deset posto stanovnika opštine koji su pripadnici nevećinskih zajednica.⁴⁰ Kada se ovaj prag ne dostigne, opštine imaju diskreciono pravo da uspostave mesto zamenika predsedavajućeg, ako se smatra da bi ovo bilo korisno za zaštitu nevećinskih zajednica. Do sada je 14 opština uključilo ovo mesto u svoje statute, dok je samo 12 izabralo i imenovalo zamenika predsedavajućeg.⁴¹ Dve opštine⁴² su odlučile da idu dalje od zakonskog uslova tako što su uspostavile mesto zamenika predsedavajućeg i pored pretpostavke⁴³ da ovaj prag od deset posto nije zadovoljen.

U regionu Gjilan/Gnjilana mesto zamenika predsedavajućeg uspostavljeno je u opštinama Ferizaj/Uroševac (Aškalija), Gjilan/Gnjilane (kosovski Turčin), Kamenicë/Kamenica (kosovski Srbin) i Viti/Vitina (kosovski Srbin).⁴⁴ U opštini Gjilan/Gnjilane zamenik predsedavajućeg redovno prisustvuje sednicama skupštine opštine, pokazuje interesovanje za rad odbora za zajednice i nudi pomoć i u svojstvu predstavnika zajednice, i zamenika predsedavajućeg. U Ferizaj/Uroševcu zamenik predsedavajućeg ima teškoće sa obavljanjem svog mandata pošto nema opremu i

³⁶ Čl. 62, Ustava iz 2008. godine.

³⁷ Član 55.1, *ibid.*

³⁸ Član 55.2 i 55.3, *ibid.*

³⁹ Član 55.4, *ibid.*

⁴⁰ Član 54.1, *ibid.*: “U opštinama u kojima najmanje deset posto(10%) građana pripada zajednicama koje nisu u većini u tim opštinama, mesto predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice mora da bude rezervisano za predstavnika tih zajednica”.

⁴¹ Spisak opština nalazi se u Aneksu 1.

⁴² Ferizaj/Uroševac i Gjakovë/Đakovica. Što se tiče ovog drugog, odluka je doneta na savet Ministarstva lokalne uprave.

⁴³ Poslednji popis stanovništva obavljen je 1991. godine. Pored činjenice da rezultati ovog popisa nisu pouzdani, od 1991. godine je došlo do značajnih promena u strukturi stanovništva.

⁴⁴ U Viti/Vitini, ista osoba drži i mesto zamenika gradonačelnika.

budžet. U Kamenicë/Kamenici zamenik predsedavajućeg ne obavlja funkciju na zadovoljavajući način, opet zbog nedostatka odgovarajućeg kancelarijskog prostora i podrške kvalifikovanih opštinskih radnika.

U regionu Mitrovicë/Mitrovica mesto zamenika predsedavajućeg nije uspostavljeno i on nije imenovan ni u jednoj od opština. Pored jedinstvene situacije u tri severne opštine,⁴⁵ u južnim opštinama minimalni zakonski uslov je verovatno zadovoljen samo u opštini Mitrovicë/Mitrovica gde procene ukazuju da nevećinske zajednice čine oko deset posto od ukupnog broja stanovnika.

U regionu Pejë/Peći ovaj mehanizam je uspostavljen i zamenik predsedavajućeg je imenovan u opštinama Istog/Istok (Egipćanin) i Pejë/Peć (kosovski Bošnjak). Zamenik predsedavajućeg u Pejë/Peći predsedava opštinskom radnom grupom za povratak i takođe redovno učestvuje u radu sastanaka odbora za zajednice. U oba slučaja ima mesta za aktivnije angažovanje zamenika predsedavajućeg.

U regionu Prishtinë/Priština zamenici predsedavajućih imenovani su u opštinama Prishtinë/Priština (kosovski Turčin),⁴⁶ Fushë Kosovë/Kosovo Polje (Aškalija) i Lipjan/Lipljan (Aškalija). U opštinama Fushë Kosovë/Kosovo Polje i Lipjan/Lipljan, zamenici predsedavajućih nisu aktivno uključeni u rešavanje pitanja vezanih za nealbanske zajednice i izostaje lična inicijativa.

U prizrenskom regionu mesto zamenika predsedavajućeg uspostavljeno je statutom, a ljudi su imenovani u opštinama Dragash/Dragaš (kosovski Bošnjak), Prizren (kosovski Bošnjak) i Gjakovë/Đakovica (Egipćanin). Izgleda da zamenici predsedavajućeg u Prizrenu i Dragash/Dragašu imaju dovoljno opreme. Mesto zamenika predsedavajućeg nije uspostavljeno u opštinama Suharekë/Suva Reka i Malishevë/Mališevo. U oba ova slučaja, opštine navode minimalni zakonski uslov kao glavni razlog za neuspostavljanje ovog mehanizma. Iako to nije predviđeno statutom, u Mamuša/Mamushë/Mamuši je pravilnikom predviđeno ovo mesto i opština planira da imenuje jednog pripadnika zajednice kosovskih Albanaca.⁴⁷

S obzirom da je sasvim nedavno uspostavljeno, previše je rano da se da neka sveobuhvatna ocena funkcionisanja ovog mesta zamenika predsedavajućeg. Stalan bojkot kosovskih institucija od strane dela stanovništva kosovskih Srba delimično je odgovoran⁴⁸ za ovo kašnjenje ili protivljenje⁴⁹ nekih opština tome da ovo mesto bude uspostavljeno, odnosno da neko bude imenovan na to mesto.

Uvođenje praga od deset posto dovelo je do imenovanja zamenika predsedavajućeg u manje od polovine opština. Ovo izaziva zabrinutost u pogledu zaštite prava brojčano malih zajednica. Dok se navedeni prag može smatrati važećim samo na osnovu

---

⁴⁵ Opštine Leposavić/Leposaviq, Zubin Potok i Zvečan/Zveçan nisu usvojile opštinske statute na osnovu uredbi UNMIK-a od 2006. godine, niti primenjuju zakone usvojene nakon političkih promena koje su se dogodile 2008.

⁴⁶ U Prishtinë/Prištini, do usvajanja nacrtu Zakona o gradu Prishtinë/Priština, institucije ostaju iste kao pre usvajanja Zakona o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine. Ovo znači da je ovo mesto nominalno mesto jednog od dva potpredsednika za zajednice, u skladu sa članom 13.3 Uredbe UNMIK-a 2007/30.

⁴⁷ Međutim, zbog nedostatka još jednog odbornika skupštine opštine iz kosovske albanske zajednice (pošto je prethodni napustio ovo mesto da bi postao zamenik gradonačelnika za zajednice) proces se odlaže. Pored toga, predstojeći izbori verovatno će umanjiti šanse da se ovo mesto ubrzo popuni.

⁴⁸ U opštinama Novo Brdo/Novobërdë i Štrpce/Shtërpçë.

⁴⁹ U opštini Rahovec/Orahovac.

pouzdanih podataka, tek treba da se zadovolje uslovi da bi se popis stanovništva obavio u skladu sa međunarodnim standardima⁵⁰. Osim ovoga, trenutne procene stanovništva vezane za zajednice često zanemaruju veliki broj pripadnika zajednica koji i dalje žive raseljeni. Zbog ovoga opštine treba savetovati da, do momenta kada će biti na raspolaganju pouzdani podaci o zajednicama, urade više nego što se zahteva uslovom o pragu od deset posto i da obezbede predstavljanje putem mesta zamenika predsedavajućeg za brojčano manje zajednice. Takođe, pošto je kao posledica demografskih promena, do kojih je došlo zbog događaja iz 1999. godine, često došlo do toga da su opštine izgrađene prema etničkom sastavu i samo par njih zadovoljava navedeni prag, striktno sprovođenje ovog uslova verovatno će sprečiti da manje zajednice u mnogim opštinama imaju predstavnike u opštinskom zakonodavnom telu. Ovo je još tačnije s obzirom na činjenicu da na opštinskom nivou nema “specijalnih mesta” rezervisanih za zajednice za koje bi inače bilo malo verovatno da dobiju predstavnike u skupštini. Na kraju, s obzirom na to da je zamenik predsedavajućeg jedini mehanizam koji ima punomoć da se direktno žali Ustavnom sudu, bilo bi preporučljivo da se njegovo uspostavljanje u relevantnoj proporciji zagaranjuje u svim opštinama u kojima žive zajednice, iako ne dostižu predviđeni prag.

Osim toga, treba preduzeti dalje mere da se osigura efikasnost ovog tela. Lokalne vlasti treba više da pomažu i da se angažuju, čime bi se zameniku predsedavajućeg omogućilo da svoje zadatke obavlja a da ne mora da se bori da stekne legitimnost institucije.

2.3 ZAMENIK GRADONAČELNIKA ZA ZAJEDNICE

Drugi novi mehanizam koji predviđa Zakon o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine je zamenik gradonačelnika za zajednice (zamenik gradonačelnika). Obrazloženje za uspostavljanje ovog mehanizma je da se garantuje podrška gradonačelniku, u smislu pružanja saveta i smernica o pitanjima koja se odnose na nevećinske zajednice.⁵¹ Dok je zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice (vidi prethodni paragraf) odgovoran za mehanizam upućivanja koji je detaljnije određen u Zakonu o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine, mandat zamenika gradonačelnika je veoma nejasan.⁵² U principu, opšti mandat je u skladu sa sveobuhvatnim glavnim načelima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi⁵³, pošto opštinama ostavlja autonomiju da dalje definišu delokrug mehanizma učešća. Međutim, potrebne su smernice sa centralnog nivoa koje bi usmeravale opštinske institucije kako bi pozicija zamenika gradonačelnika za zajednice održala svoju konzistentnost širom Kosova.

U skladu sa pravnim zahtevima⁵⁴, minimalni obavezni prag za poziciju zamenika gradonačelnika je deset procenta. Tamo gde ovaj prag nije postignut, opštine imaju diskreciono pravo da uspostave poziciju zamenika gradonačelnika ako se to smatra

---

⁵⁰ Malo je verovatno da će biti ostvaren jedan od glavnih principa i preporuka UN-a o popisu stanovništva i domaćinstava, odnosno „potpuna pokrivenost i univerzalnost u okviru neke određene oblasti“.

⁵¹ Član 61.4 Zakona o lokalnoj samoupravi iz 2008. god.

⁵² Član 55 *ibid.*

⁵³ Član 123.3 Ustava koji je usvojen 2008. godine sadrži jasno upućivanje na Evropsku povelju o lokalnoj samoupravi.

⁵⁴ Član 61.1 *ibid.*

korisnim za zaštitu nevećinskih zajednica. Do danas, 14 opština⁵⁵ je obrazovalo ovaj mehanizam i imenovalo zamenika gradonačelnika za zajednice.

U regionu Gjilan/Gnjilana, zamenici gradonačelnika za zajednice imenovani su u pet od osam opština, a svi oni su pripadnici zajednice kosovskih Srba.⁵⁶ Lokalne vlasti u opštini Gjilan/Gnjilane uložile su značajne napore u podržavanju nevećinskih zajednica uprkos oklevanju kosovskih Srba da saraduju sa kosovskim institucijama. U opštini Kamenicë/Kamenica, zamenik gradonačelnika ima dobre profesionalne odnose sa gradonačelnikom i ostalim opštinskim zvaničnicima što mu omogućuje da preuzima odgovarajuće mere u rešavanju pitanja i problema koji brinu zajednicu. Međutim, usled činjenice da su kosovski Srbi bojkotovali lokalne izbore koji su bili održani 2007. godine, druge nealbanske zajednice ga ne smatraju legitimnim predstavnikom već više kao autsajderom. U opštini Viti/Vitina, zamenik gradonačelnika počeo je da ima veoma konstruktivnu ulogu posebno u pružanju pomoći zajednici kosovskih Srba koji žive u gradu Klokotu/Kllokot.⁵⁷ S druge strane, zamenici gradonačelnika u opštinama Novobërdë/Novo Brdo i Štrpce/Shtërpçë su uglavnom pasivni i navodno se nisu javili na posao otkada su preuzeli dužnost.

U regionu Mitrovicë/Mitrovice, samo statut opštine Mitrovicë/Mitrovica predviđa uspostavljanje pozicije zamenika gradonačelnika za zajednice. Nijedna od opština nije imenovala zamenika gradonačelnika, a kao glavni razlog se pominje neispunjavanje zakonski predviđenog minimalnog praga.

U regionu Pejë/Peći, samo opština Pejë/Peć je uspostavila poziciju zamenika gradonačelnika za zajednice u statutu i imenovala je Egipćanina na ovu poziciju.⁵⁸ Lice koje obavlja ovu funkciju je veoma proaktivno. Redovno izveštava odbor direktora o pitanjima i problemima koji tište nevećinsku zajednicu i povremeno predstavlja opštinski vrh u događajima koji se tiču zajednica.

U regionu Prishtinë/Prištine, pozicije zamenika gradonačelnika su uspostavljene i zamenici gradonačelnika su imenovani u tri od sedam opština.⁵⁹ U opštini Prishtinë/Priština, gde se još uvek čeka na usvajanje nacrtu Zakona o gradu Prishtinë/Priština, institucije su ostale iste kao i pre usvajanja Zakona o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine. Ovo ukazuje na to da pozicija zamenika gradonačelnika još uvek nije uspostavljena. Kosovski Srbi su nedavno naimenovali zamenike gradonačelnika u opštinama Fushë Kosovë/Kosovo Polje i Lipjan/Lipljan. U Obiliq/Obiliću, zamenik gradonačelnika je prilikom vršenja svojih dužnosti pokazao konstruktivni pristup.

U regionu Prizrena, pozicija zamenika gradonačelnika je predviđena samo u statutima opština Dragash/Dragaš, Prizren i Mamuša/Mamushë/Mamuša, dok u opštini Rahovec/

---

⁵⁵ Zamenici gradonačelnika za zajednice uspostavljeni su u skladu sa statutima sledećih opština: Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Novobërdë/Novo Brdo, Štrpce/Shtërpçë i Viti/Vitina (region Gjilan/Gnjilana); Opština Pejë/Peć (region Pejë/Peći); Lipjan/Lipljane, Obiliq/Obilić, Fushë Kosovë/Kosovo Polje i Prishtinë/Priština (region Prishtinë/Priština); Dragash/Dragaš, Rahovec/Orahovac, Prizren i Mamuša/Mamushë/Mamuša (region Prizren).

⁵⁶ U opštinama Ferizaj/Uroševac, Hani i Elezit/Đeneral Janković i Kaçanik/Kaçanik nema zamenika gradonačelnika za zajednice. Nijedna od ovih opština, u skladu sa procenama broja stanovnika, nema zakonski minimalni prag u pogledu nevećinskih zajednica.

⁵⁷ Pozitivan primer oko postavljanja uličnog osvetljenja blizu Pravoslavne crkve u Klokotu/Kllokot.

⁵⁸ Uprkos činjenici da na osnovu procene broja stanovnika nevećinske zajednice neće dostići prag od deset procenta.

⁵⁹ Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan i Obiliq/Obilić.

Orahovac zamenik gradonačelnika za zajednice je imenovan iako ta pozicija nije predviđena statutom.⁶⁰ Učinak zamenika gradonačelnika opštine Prizren (kosovski Turčin) je ocenjen kao odgovarajući. Opština Rahovec/Orahovac je imenovala kosovskog Srbina kao zamenika gradonačelnika, dok je kosovski Albanac naimenovan kao zamenik gradonačelnika u opštini.⁶¹

Nijedan od zamenika gradonačelnika za zajednice u opštinama ne radi na osnovu posebnog opisa posla. Zbog mandata koji je nejasno definisan u članu 61.4 Zakona o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine, očekuje se da će biti veoma teško za zamenike gradonačelnika da se oseti njihov uticaj. Ovakva očekivanja su podržana preliminarnom procenom učinka u onim opštinama gde su zamenici gradonačelnika već imenovani. Međutim, zbog skorašnjeg uspostavljanja suviše je rano da se da sveobuhvatna procena rada ovog tela.

Uzimajući u obzir ukidanje kao i pravnu dvosmislenost koja postoji kod ostalih mehanizama, kao što su Odbor za medijaciju⁶², kancelarije za povratak i zajednice, opštinske radne grupe za povratak⁶³, pozicija zamenika gradonačelnika je jedini mehanizam koji verovatno može da garantuje zajednicama direktan pristup jednoj od najviših opštinskih institucija odnosno pristup gradonačelniku opštine. Iz tog razloga i pored gore navedenih stvari koji se odnose na nedostatak pouzdanih podataka o zastupljenosti stanovništva⁶⁴, opštine treba da razmotre uspostavljanje zamenika gradonačelnika za zajednice bez obzira na prag od deset procenata u svim onim slučajevima gde je zastupanje u opštinskim izvršnim organima potrebno zbog zaštite nevećinskih zajednica.

2.4 OPŠTINSKI SAVETI ZA BEZBEDNOST ZAJEDNICA

Opštinski saveti za bezbednost zajednica (saveti za zajednice) su obavezan mehanizam koji je uređen u Zakonu o policiji iz 2008. godine.⁶⁵ Mehanizam u realnosti nije nov pošto su saveti za bezbednost već bili uspostavljeni u skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 2005/54 o radnom okviru i vodećim principima Kosovske policijske službe.⁶⁶ U svom sadašnjem radu savet za bezbednost ima mandat da izgradi poverenje u policiju i zajednice, podigne svest na lokalnom nivou, identifikuje zabrinutosti ili probleme na lokalnom nivou u pogledu javne bezbednosti kao i da predlaže akcione planove za rešavanje tih problema i zabrinutosti.⁶⁷ Administrativno uputstvo br. 08/2009 MUP – 02/2009. MLU o opštinskim savetima za bezbednost zajednica (Administrativno

⁶⁰ Takav mehanizam ne postoji u opštinama Gjakovë/Đakovica, Suharekë/Suva Reka i Malishevë/Mališevo pošto nevećinske zajednice ne ispunjavaju prag od deset procenta.

⁶¹ *De jure*, zamenik gradonačelnika je imenovan. *De facto* osoba je od imenovanja u martu 2009. godine na porodijskom odsustvu bez privremene zamene tako da mehanizam nije operativan.

⁶² Član 21 i 23, Uredba UNMIK-a br. 2007/30, koja menja i dopunjuje Uredbu UNMIK-a br. 2000/45 o lokalnoj samoupravi opština na Kosovu.

⁶³ Vidi poglavlje 3. o neobaveznim mehanizmima.

⁶⁴ Vidi gore navedeni stav o zameniku predsedavajućeg skupštine opštine.

⁶⁵ Zakon o policiji iz 2008. godine je proglašen 15. juna 2008. Pod ovim stavom je sadržana „saradnja sa lokalnim zajednicama”, član 7 uspostavlja mehanizam i objašnjava razlog njegovog uspostavljanja.

⁶⁶ Vidi član 7 Uredbe UNMIK-a br. 2005/54 o radnom okviru i vodećim načelima Kosovske policijske službe, koja je dopunjena i izmenjena Uredbom UNMIK-a br. 2008/17. Vidi: http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2005regs/RE2005_54.pdf.

⁶⁷ Vidi član 7.4 Zakona o policiji i član 4.1 Administrativnog uputstva br. 2009/08 MUP-02/2009 MLU o opštinskim savetima za bezbednost koje su zajedno objavili Ministarstvo za lokalnu upravu i Ministarstvo unutrašnjih poslova.

uputstvo br. 2009/08)⁶⁸ definiše modalitete i procedure za njihovo uspostavljanje. Što se tiče sastava, odredbe Zakona o policiji iz 2008. godine samo propisuju da sve zajednice koje žive u opštini treba da budu zastupljene, dok Administrativno uputstvo br. 2009/08⁶⁹ ide korak dalje i zahteva mnogo veće učešće.⁷⁰

U regionu Gjilan/Gnjilana, sve opštine osim dve⁷¹ nedavno su uspostavile savete za bezbednost. Izuzetak je Kačanik/Kaçanik gde nema nevećinskih zajednica, a kosovski Srbi su zastupljeni u svim uspostavljenim savetima za bezbednost. Romi učestvuju u Gjilan/Gnjilanu⁷² zajedno sa kosovskim Turcima i u Novobërdë/Novom Brdu i Kamenicë/Kamenici zajedno sa kosovskim Albancima. U Viti/Vitini nisu zastupljeni kosovski Romi, kosovski Hrvati i Goranci, dok u Ferizaj/Uroševcu nisu zastupljeni kosovski Bošnjaci, kosovski Turci i Goranci, a predstavnik zajednice Roma, Aškalija i Egipćana tek treba da se imenuje.

U regionu Mitrovicë/Mitrovice nijedna od severnih opština nije uspostavila ovaj mehanizam dok su opštine Mitrovicë/Mitrovica i Vushtri/Vučitrn ispoštovale Administrativno uputstvo br. 2009/08.⁷³ Zamenik gradonačelnika i gradonačelnik predsedavaju sastancima saveta za bezbednost u Mitrovicë/Mitrovici i Vushtri/Vučitrnu, a nivo zastupljenosti nealbanskih zajednica je relativno adekvatan.⁷⁴ Savet za bezbednost u Vushtri/Vučitrnu među svojim članovima ima predstavnike islamske zajednice, dok predstavnici Srpske pravoslavne crkve još uvek nisu predloženi.

U regionu Pejë/Peći, saveti za bezbednost su do sada obrazovani samo u opštinama Pejë/Peć, Junik i Istog/Istok. Međutim, nevećinske zajednice su zastupljene samo u opštinama Pejë/Peć i Istog/Istok, uzimajući u obzir činjenicu da u Juniku žive samo kosovski Albanci.

U regionu Prishtinë/Prištine, sve opštine imaju savete za bezbednost kojima predsedava gradonačelnik. Međutim, neke opštine ne uključuju sve zajednice koje žive u tim pojedinim opštinama. Konkretno, Prishtinë/Priština je izostavila Egipćane, Shtime/Štimlje kosovske Srbe, a Lipjan/Lipljan pripadnike iz zajednica kosovskih Turaka i Roma kao i predstavnike Srpske pravoslavne crkve.

---

⁶⁸ Zajedno su ga objavili u martu 2009. godine Ministarstvo lokalne uprave i Ministarstvo unutrašnjih poslova.

⁶⁹ Član 5.1 Administrativnog uputstva iz 2009. godine, br. 08/2009.

⁷⁰ Uključuje gradonačelnika, policijskog komandira, predstavnika iz svake verske zajednice, predstavnika Kosovskih bezbednosnih snaga, predstavnika lokalnog odbora za bezbednost, predstavnika akcionog tima za bezbednost zajednica, predstavnika iz opštinskog civilnog sektora za vanredne situacije, predstavnika iz svake etničke zajednice i pet predstavnika iz civilnog sektora.

⁷¹ Hani i Elezit/Đeneral Janković i Štrpce/Shtërpçë.

⁷² U opštini Gjilan/Gnjilane, kosovski Srbi su zastupljeni samo na mestima zamenika gradonačelnika za zajednice i šefa kancelarije za zajednice.

⁷³ U Vushtri/Vučitrnu, savet za bezbednost je ponovo uspostavljen nakon usvajanja Administrativnog uputstva br. 2009/08 ali sa drugačijim sastavom. U Mitrovicë/Mitrovici, savet za bezbednost nije postojao pre usvajanja Administrativnog uputstva br. 2009/08. U Skenderaj/Srbici, savet za bezbednost je uspostavljen, ali se ne sastaje redovno.

⁷⁴ Samo nekoliko porodica kosovskih Srba žive u južnom delu Mitrovicë/Mitrovice, zbog čega nije lako postići zastupljenost zajednice kosovskih Srba.

U regionu Prizrena, sve opštine izuzev opština Gjakovë/Dakovice i Mamuša/Mamushë/Mamuša⁷⁵ uspostavile su savete za bezbednost. Predsedavanje njima se razlikuje tako da u zavisnosti od slučaja njima predsedava zamenik gradonačelnika ili direktor za vanredne situacije i bezbednost. Navodno, sve opštine osiguravaju odgovarajuću zastupljenost svih zajednica sa izuzetkom u opštinama Suharekë/Suva Reka i Malishevë/Mališevo gde nije uključena romska zajednica.

Saveti za bezbednost tek su nedavno uspostavljeni u svom novom institucionalnom okruženju⁷⁶. To znači da će biti potrebno vreme kako bi se sprovela detaljna analiza o funkcionisanju ovog tela. *Prima facie*, izgleda da su saveti za bezbednost vredan mehanizam kako bi se osnažio i promovisao dijalog između zajednica, opštinskih institucija i policije. Uprkos činjenici da sve zajednice nisu uvek zastupljene, predstavnici zajednica konstruktivno učestvuju na sastancima i proaktivno rade na rešavanju problema od zajedničkog interesa.

U pogledu gore navedenog, OEBS preporučuje da se stavi veći akcenat na obezbeđivanje pravične zastupljenosti svih zajednica koje žive u različitim opštinama sa posebnom pažnjom na zajednice koje se nalaze u najtežem položaju. Osim toga, OEBS podstiče opštinske institucije da i dalje omoguće i ojačaju ovaj mehanizam kako bi se povećale mogućnosti za međuetnički dijalog. Konačno, institucije na lokalnom nivou se savetuju da traže podršku centralnog nivoa kako bi se na odgovarajući način obučili učesnici i na taj način osiguralo bolje funkcionisanje ili učinak ovog mehanizma.

3. NEOBAVEZNI MEHANIZMI

3.1 OPŠTINSKA KANCELARIJA ZA ZAJEDNICE

U skladu sa Uredbom UNMIK-a br. 2007/30, opštinske kancelarije za zajednice (kancelarije za zajednice) odgovorne su za unapređenje zaštite prava zajednica i da na opštinskom nivou osiguraju svim zajednicama jednak pristup javnim službama.⁷⁷ Da bi se ostvario ovaj cilj, opštinska kancelarija za zajednice je integralni deo opštine, opštinskih administrativnih struktura a šef kancelarije je *ex officio* član odbora direktora.⁷⁸ Zakon o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine ostaje nem *vis-à-vis* institucionalizacije kancelarija za zajednice tako ostavljajući kao diskreciono pravo opštinama da donesu odluku o uspostavljanju ove kancelarije. Ministarstvo za lokalnu samoupravu je 22. oktobra 2008. godine nakon inicijative OEBS-a izdalo smernice opštinama da zadrže kancelarije za zajednice u onim opštinama gde su one i bile otvorene pre usvajanja novog zakona o lokalnoj samoupravi 2008. godine.

Kao rezultat toga, sve opštine u kojima su kancelarije za zajednice postojale i dalje su zadržale te kancelarije.⁷⁹ Međutim, usled nedostatka pravno obavezujuće preporuke

⁷⁵ Opština još uvek nije obrazovala savet za bezbednost, ali još uvek je zadržala prethodni neaktivni lokalni savet za bezbednost koji je uspostavljen pre priznavanja opštine Mamuša/Mamushë/Mamuša kao punopravne opštine.

⁷⁶ Kao što je definisano u Zakonu o policiji iz 2008. godine.

⁷⁷ Član 23, stavovi od 10 do 13, Uredba UNMIK-a br. 2007/30.

⁷⁸ *Ibid.*

⁷⁹ Dok su kancelarije za zajednice bile predviđene Uredbom UNMIK-a br. 2007/30, Zakon o lokalnoj samoupravi iz 2008. godine ne sadrži upućivanja na ovo telo.

koja bi se primenjivala za celo Kosovo, opštinski statut je postao glavni izvor pravnih odredbi za kancelarije za zajednice. Samo je 15 od 26 opština u kojima su kancelarije ranije postojale uključilo te kancelarije u svoje statute. Iz tog razloga, postoji rizik da se ovaj mehanizam ukine.

U regionu Gjilan/Gnjilana, sve opštine su zadržale postojeće kancelarije za zajednice. Međutim, njihovo zadržavanje se zasniva na nejasnim osnovama i činjenicama da ni u jednim drugim opštinama postojanje kancelarije za zajednice nije predviđeno u opštinskim statutima osim u opštinama Ferizaj/Uroševac i Gjilan/Gnjilane. Ova kancelarija funkcioniše samo u Ferizaj/Uroševcu na osnovu utvrđenih opisa poslova i zadataka. U nekoliko opštinama sastav kancelarije ne odražava etnički karakter zajednica koje tu žive.⁸⁰ Što se tiče samog rada kancelarije, nekoliko kancelarija za zajednice u regionu se susrelo sa poteškoćama zbog nedostatka osoblja kao rezultat bojkota službenika koji su iz zajednice kosovskih Srba.⁸¹

U regionu Mitrovicë/Mitrovice, kancelarije za zajednice postoje u svim opštinama. Međutim, institucionalna šema u severnom delu grada Mitrovicë/Mitrovice i u tri severne opštine⁸² znatno se razlikuje od uobičajene šeme. Kancelarije za zajednice osnovane u Zubinom Potoku, Leposaviću/Leposaviq i Zvečanu/Zvečan pružaju širok opseg opštinskih usluga koje prevazilaze one karakteristične za OKZ i u direktnoj su vezi sa relevantnim resornim ministarstvima u Prishtinë/Prištini. Ovo se dešava zbog činjenice da stanovnici kosovski Albanci ne sarađuju sa tri opštine koje vode kosovski Srbi.

Dok u Zubinom Potoku zajednica nekosovskih Srba smatra da su njeni predstavnici legitimni, kancelarije za zajednice u Leposaviću/Leposaviq i Zvečanu/Zvečan suočavaju se sa demokratskim deficitom. Članovi osoblja kancelarije za zajednice u ove dve opštine nisu izabrani, pošto su oni formalno javni službenici. Međutim, usled političkog vakuuma koji je nastao iz odluke Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara da poništi rezultate lokalnih izbora iz 2007. g., kancelarije za zajednice često donose političke odluke, što prevazilazi njihova ovlašćenja kao javnih službenika. Zbog toga, delotvornost ovih kancelarija osujećena je usled shvatanja zajednice da one nisu politički legitimne. Sve tri opštine južno od reke Ibar (Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica i Vushtrri/Vučitrn) uključile su kancelarije za zajednice u njihove statute. Iako rade bez opisa poslova, kancelarije za zajednice u ove tri južne opštine ipak rade, potpuno su funkcionalne i prilično dobro zastupaju sve zajednice koje žive u njihovoj oblasti odgovornosti.⁸³

U regionu Pejë/Peći, osnivanje kancelarija za zajednice predviđeno je u opštinskim statutima i osnovane su u svim opštinama osim u Juniku.⁸⁴ Jedino sa izuzetkom Deçan/Dečana, sve one funkcionišu na bazi opisa poslova. Njihov sastav u skladu je sa

---

⁸⁰ Na primer, u Gjilan/Gnjilanu nisu zastupljeni kosovski Romi i Turci, iako čine značajan deo stanovnika u ovoj opštini. U Novobërdë/Novom Brdu, kosovski Srbi nisu zastupljeni u kancelariji za zajednice zbog delimičnog bojkota koji je u toku.

⁸¹ Ovo je slučaj i u opštinama Štrpce/Shtërpçë, Kamenicë/Kamenica i Gjilan/Gnjilane. U Novobërdë/Novom Brdu još uvek ne funkcionišu kancelarije za zajednice, međutim gradonačelnik je nedavno naglasio da namerava da ponovo otvori ovu poziciju što je pre moguće.

⁸² Opštine Leposavić/Leposaviq, Zubin Potok i Zvečan/Zvečan od 2006. nisu usvojile opštinske statute na osnovu uredbi UNMIK-a, niti ove opštine primenjuju zakone usvojene nakon političkih promena koje su se dogodile 2008.

⁸³ Uz izuzetak Vushtrri/Vučitrna gde kancelariju za zajednice predstavljaju samo kosovski Srbi uprkos tome što postoji veliki broj pripadnika Roma, Aškalijski i kosovskih Turaka.

⁸⁴ Junik je monoetnička opština, nastanjena samo kosovskim Albancima.

principom pravične zastupljenosti svih zajednica u javnim organima. Političke i pravne promene u 2008. nisu značajno uticale na funkcionisanje kancelarija za zajednice u celom regionu. Ima izveštaja da je učinak kancelarije adekvatan za potrebe zajednica.

U regionu Prishtinë/Prištine, sve ranije postojeće kancelarije za zajednice i dalje su zadržane⁸⁵ i predviđene su u opštinskim statutima, koji propisuju njihove funkcije na osnovu opisa poslova. Osim toga, u opštini Fushë Kosovë/Kosovo Polje, kancelarija za zajednice unapređena je u opštinski direktorat. Širom regiona sastav i etnička zastupljenost su odgovarajući, ali u Fushë Kosovë/Kosovu Polju nema predstavnika kosovskih Bošnjaka i Egipćana. Ni bojkot kosovskih Srba niti diskutabilna pravna osnova na kojoj se trenutno zasniva kancelarija za zajednice čini se da nisu u znatnoj meri uticali na funkcionisanje ovog tela.⁸⁶ Međutim, u Gračanici/Gračanicë, kancelarija za zajednice smanjena je sa 34 na 20 zaposlenih, a u Fushë Kosovë/Kosovu Polju službenik za zajednice radi samo na određeno vreme.⁸⁷ U oba slučaja, teško je reći u kojoj meri se ova situacija može neposredno povezati sa bojkotom od strane kosovskih Srba i sa političkim i pravnim promenama koje su se desile u 2008.

U regionu Prizrena, kancelarije za zajednice i dalje rade u svim opštinama.⁸⁸ U opštinama Gjakovë/Đakovica, Mamuša/Mamushë/Mamuša, kao i u Rahovec/Orahovcu kancelarije za zajednice su institucionalizovane u njihovim statutima. U Prizrenu i Rahovec/Orahovcu, kancelarija za zajednice funkcionise na bazi pisanog opisa posla. U opštini Dragash/Dragaš, uprkos velikom broju nevećinskih zajednica i uprkos potpunom funkcionisanju kancelarije, kancelarija za zajednice nije niti predviđena po statutu niti radi na osnovu opisa posla. Samo u kancelarijama za zajednice u Prizrenu, Dragash/Dragašu i Gjakovë/Đakovici sve zajednice koje žive u ovim opštinama su pravično zastupljene.⁸⁹ Politička i pravna kretanja u 2008. nisu uticala na rad kancelarija za zajednice koji je uopšteno ocenjen kao odgovarajući kada se radi o ispunjavanju potreba zajednica.⁹⁰

Uprkos opštoj pozitivnoj oceni u pogledu funkcionisanja kancelarija za zajednice, učinak polovine njih je oslabljen zbog nepostojanja opisa poslova. Ovo je još više otežano usled činjenice da Zakon o lokalnoj samoupravi iz 2008. nije uključio ovaj mehanizam niti definisao njegov mandat. Ograničen budžet je dodatan razlog koji ima delimičan uticaj na kancelariju za zajednice. Ostali razlozi su nedostatak stručnog

⁸⁵ Naime, u opštinama Prishtinë/Priština, Obiliq/Obilić, Lipjan/Lipljan, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, dok je u opštini Shtime/Štimlje opštinska kancelarija za zajednice otvorena u avgustu 2009. U Podujevë/Podujevu opštinski organi su uvek tvrdili da broj nevećinskih zajednica nije dovoljan (0,4 posto od ukupnog broja stanovnika sa 722 Roma i Aškalija i osmoro Srba) da bi opravdali osnivanje bilo kog drugog mehanizma osim odbora za zajednice i opštinskog službenika za povratak.

⁸⁶ Jedini izuzetak ovde je Shtime/Štimlje, gde su propali svi pokušaji da se otvori kancelarija.

⁸⁷ On ipak prima platu za puno radno vreme. Interesi zajednice su ugroženi zbog ovog *status quo-a*, i žalbe su česte. Gradonačelnik još nije pokrenuo disciplinski postupak protiv ovog službenika.

⁸⁸ Sa izuzetkom Suharekë/Suve Reke gde zbog malog broja nevećinskih zajednica, pitanja vezano za zajednice je nekada a i sada rešava opštinski službenik za povratak.

⁸⁹ Kancelarije za zajednice u Rahovec/Orahovcu i Malishevë/Mališevu ne zastupaju zajednice Roma, Aškalija i Egipćana.

⁹⁰ Osoblje kancelarije za zajednice u Gjakovë/Đakovici bilo je aktivno uključeno u preseljenje onih lica koja žive u jako teškim uslovima u naselju Kolonija. Ova zona naseljena je Romima i Egipćanima i ne postoji sigurnost stanovanja i pristup osnovnim uslugama. Zahvaljujući aktivnoj ulozi koju je odigrala kancelarija za zajednice, opština je nedavno dodelila opštinsku zemlju za izgradnju porodičnih kuća za ove stanovnike. U opštini Prizren, kancelarija za zajednice nedavno je organizovala kontakte između kosovskih Srba i KEK vezano za isključenja struje.

osoblja i odsustvo osoblja posle bojkota službenika kosovskih Srba, što se više odrazilo u nekim regionima nego u drugim⁹¹.

Sve zajedno, pristup opštinskim uslugama tokom godina je mnogo olakšan zahvaljujući radu kancelarija za zajednice. Zbog toga, OEBS energično preporučuje da institucije na centralnom nivou ponovo institucionalizuju otvaranje ovih kancelarija da bi osigurali da se kontinuitet ovog dragocenog mehanizma ne ostavi slobodnoj volji opštinskih vlasti. U međuvremenu, institucije na lokalnom nivou treba da obezbede kako neophodna finansijska sredstva za ove kancelarije tako i stručnu obuku za vršenje njihovih mandata. Pored toga, kako institucije na centralnom tako i institucije na lokalnom nivou treba da povećaju aktivnosti sa ciljem da ojačaju ovaj važan mehanizam za učešće i da osiguraju da se vidi da kancelarije za zajednice u potpunosti funkcionišu i da stvarno rešavaju potrebe zajednica. U tom smislu, opštinski predstavnici se pozivaju da, u saradnji sa kancelarijama za zajednice, dosegnu nevećinske zajednice. Ministarstvo lokalne uprave snosi najveću odgovornost da osigura transparentan protok informacija i neophodne smernice za kancelarije za zajednice.

3.2 OPŠTINSKI SLUŽBENIK ZA POVRATAK

Osnovne dužnosti opštinskog službenika za povratak (službenik za povratak) obuhvataju osiguranje podrške gradonačelniku ili zameniku gradonačelnika u organizaciji i koordinaciji opštinskih radnih grupa za povratak, sastavljanje opštinskih strategija za povratak, pomaganje raseljenim licima u procesu povratka i, generalno, nadgledanje sprovođenja svih projekata vezano za povratak.⁹² Za razliku od opštinske kancelarije za zajednice, pozicija službenika za povratak nije bila predviđena u Uredbi UNMIK-a 2007/30, niti je trenutno uređena po Zakonu o lokalnoj samoupravi iz 2008. Slično kao i opštinska kancelarija za zajednice, pozicija službenika za povratak očuvana je u svim opštinama u kojima je postojala i pre 2008.⁹³ Međutim, samo nekoliko opština⁹⁴ unele su ovaj mehanizam u njihove statute. Osim toga, čini se da postoji tendencija da se službenik za povratak uključi u okviru opštinske kancelarije za zajednice,⁹⁵ pošto i on spada u budžetsku liniju kancelarije za zajednice. Međutim, službenici za povratak direktno su odgovorni direktoratu za administraciju i kadrove.

U regionu Gjilan/Gnjilana, bojkot od strane službenika kosovskih Srba uticao je na delotvornost kancelarije.⁹⁶ U opštini Gjilan/Gnjilane, službenik za povratak kosovski

⁹¹ Regioni Mitrovicë/Mitrovice i Gjilan/Gnjilana.

⁹² Pozicija službenika za povratak otvorena je da bi se rešio zastoj u programu povratka koji je prouzrokovan martovskim neredima 2004. Ona se bazira na zahtevima postavljenim u Kosovskom planu za sprovođenje standarda iz 2004. g., Standard IV, Održivi povratak i prava zajednica i njihovih pripadnika, 1. Održivi povratak, akcija 1.5: "Svaka opština sa tekućim ili projektovanim povratkom uspostavila je poziciju i zaposlila opštinskog službenika za povratak sa odgovarajućim opisom posla". http://www.unmikonline.org/pub/misc/ksip_eng.pdf.

⁹³ Vidi Aneks 1. Jedini izuzetak ovde je opština Kačanik/Kaçanik u regionu Gjilan/Gnjilana, gde je ova pozicija zamenjena fokusnom službom za povratak.

⁹⁴ Uključujući tu i Skenderaj/Srbicu, Prishtinë/Prištinu, Pejë/Peć, Obiliq/Obilić, Fushë Kosovë/Kosovo Polje i Deçan/Deçane.

⁹⁵ Cirkularno pismo Ministarstva lokalne uprave od 22. oktobra 2008. predviđa da "opštinski službenici za povratak [budu] institucionalno locirani u opštinskim kancelarijama za zajednice [...]".

⁹⁶ Službenik za povratak kosovski Srbin u Gjilan/Gnjilanu sada se vratio na posao, a novi pomoćnik opštinskog službenika za povratak, isto kosovski Srbin, počeo je da radi od oktobra 2008. u Novobërdë/Novom Brdu, dok je upražnjenu poziciju u Štrpcu/Shtërpcë sada popunio kosovski Albanac.

Srbin koji je nekoliko meseci bojkotovao opštinske vlasti i saradivao samo sa međunarodnim organizacijama, službeno je suspendovan s posla do 01. juna 2009. U drugim opštinama čini se da je situacija pozitivnija. U opštinama Novobërdë/Novo Brdo i Ferizaj/Uroševac, učinak službenika za povratak je zadovoljavajući. Isto to važi i za Viti/Vitinu, mada je ovde glavna smetnja jezička barijera.⁹⁷ Nasuprot tome, učinak službenika za povratak u Štrpcu/Shtërpçë nije dovoljan. Pozitivni signali stigli su nedavno iz Kamenicë/Kamenice gde je službenik za povratak povećao svoje aktivnosti doseganja i završio je nacrt opštinske strategije za povratak.

U regionu Mitrovicë/Mitrovice, pošto službenici za povratak pripadaju zajednici kosovskih Albanaca, bojkot službenika kosovskih Srba nije uticao na ove kancelarije koje su nastavile svoj rad u svih šest opština u regionu. Usled posebne političke situacije, naročito u opštini Mitrovicë/Mitrovica i u tri severne opštine, rad službenika za povratak je složeniji nego u drugim mestima na Kosovu. Osim toga, postoji veza između uglavnom nedovoljnih rezultata koje su ostvarili službenici za povratak, ograničene komunikacije sa Ministarstvom za zajednice i povratak i kašnjenja institucija na centralnom nivou pri usvajanju projekata za povratak. To pojačava frustracije službenika i potkopava njihov kredibilitet.

U regionu Pejë/Peći situacija je slična onoj u regionu Mitrovicë/Mitrovice. Političke promene nisu imale značajan negativan uticaj na učinak službenika za povratak. Sve opštine zadržale su pozicije službenika za povratak, dok su ih dve uključile i u statute⁹⁸ a tri su sastavile i opise posla.⁹⁹ Uključenje službenika za povratak u opštinske kancelarije za zajednice delimično je ograničilo aktivnosti ovog mehanizma. Na pozitivnoj strani, ima slučajeva u opštini Pejë/Peć u kojima je gradonačelnik službeniku za povratak preneo odgovornosti za povratak i reintegraciju korisnika projekata povratka na Kosovo.

U regionu Prishtinë/Prištine, u opštini Fushë Kosovë/Kosovo Polje, službenik za povratak, kosovski Srbin, iako se nalazi na platnom spisku, uopšte ne dolazi na posao. Nasuprot tome, vršilac dužnosti službenika za povratak, kosovski Albanac, vrlo je dinamičan, uprkos činjenici da ne dobija nikakvu dodatnu nadoknadu za svoj rad. U Obiliq/Obiliću, odluku da se kancelarija za povratak spoji sa kancelarijom za zajednice prihvatio je službenik za povratak, kosovski Srbin, dok službenik za povratak, kosovski Albanac, odbija da prihvati ovaj potez. Generalno, čini se da opštine u regionu ne daju neku veću podršku službenicima za povratak. Zbog toga je kvalitet njihovog rada i dalje uglavnom nedovoljan.

U regionu Prizrena, sa izuzetkom Mamuša/Mamushë/Mamuše,¹⁰⁰ sve opštine su postavile službenike za povratak, uprkos tome što ta pozicija nije predviđena u statutu nijedne opštine. Međutim, kancelarije generalno zadovoljavajuće rade. Na primer, u opštini Rahovec/Orahovac bila su dva službenika za povratak do aprila 2008., kosovski Albanac i kosovski Srbin. Trenutno je samo kosovski Albanac ostao na funkciji pošto je službenik za povratak, kosovski Srbin, postavljen za šefa opštinske kancelarije za zajednice. Uprkos ovoj promeni, aktivnostima kancelarije za zajednice i službenika za povratak ispunjavaju se opštinske obaveze u pogledu rešavanja stvari vezano za povratak na relativno zadovoljavajući način. U Dragash/Dragašu i Suharekë/Suvoj Reci

⁹⁷ Službenik za povratak je kosovski Albanac koji slabo zna srpski jezik, što ga onemogućava da direktno komunicira sa zajednicama vezano za povratak.

⁹⁸ Pejë/Peć i Deçan/Dečane.

⁹⁹ Pejë/Peć, Klinë/Klina i Istog/Istok.

¹⁰⁰ Razlog za to je što nema raseljenih lica iz opštine Mamuša/Mamushë/Mamuša.

službenici za povratak rade punom parom, dok je u Gjakovë/Đakovici ova pozicija upražnjena još od marta 2009.

Sve zajedno, učinak službenika za povratak samo je delimično oslabljen usled političkih i pravnih promena koje su se desile 2008. godine na Kosovu. Neizvesna pravna osnova na koju se ova kancelarija oduvek oslanjala usled činjenice da je predviđena po političkom dokumentu¹⁰¹ a ne po zakonu, delimično objašnjava slab moral i nedovoljnu posvećenost u obavljanju dužnosti od strane osoblja u ovoj kancelariji. Kašnjenje u odobravanju projekata za povratak na centralnom nivou dovodi do umanjenog kredibiliteta koji ovi službenici uživaju kod povratnika. U onim opštinama u kojima pozicije službenika za povratak u potpunosti funkcionišu, ovo je često samo zahvaljujući samoj ličnosti datog službenika a ne zahvaljujući podršci i pomoći koju su obezbedile opštinske ili centralne institucije.

OEBS preporučuje institucijama na centralnom nivou da preduzmu neophodne zakonske korake da službenicima za povratak obezbede valjanu zakonsku osnovu za njihov rad bar u svim onim opštinama gde je pitanje povratka problem. Često su ograničene komunikacije između Ministarstva za zajednice i povratak i opštinskih službenika za povratak dodatna problematična stvar koja se mora popraviti. Na lokalnom nivou, OEBS preporučuje da se opštinski službenici za povratak ne spajaju sa opštinskim kancelarijama za zajednice niti sa bilo kojim drugim opštinskim organom bar u svim onim opštinama u kojima pitanje povratka zaslužuje posebnu pažnju. Spajanje dve kancelarije verovatno će dovesti do smanjenja budžeta za ove dve komponente (pristup uslugama i povratku).

3.3 OPŠTINSKA RADNA GRUPA ZA POVRATAK

Opštinska radna grupa za povratak (opštinska radna grupa) predstavlja lokalni forum za koordinaciju i primenu u vezi sa svim pitanjima projektima i aktivnostima oko povratka, predviđenim Izmenjenim priručnikom za održivi povratak za 2006. godinu.¹⁰² Opštinska radna grupa sastavljena je od lokalnih opštinskih službenika, koji obuhvataju opštinskog službenika za povratak i kancelariju za zajednice, Kosovsku policiju, predstavnike zajednica i raseljenih lica kao i predstavnike međunarodnih organizacija, koje uključuju UNMIK, UNHCR, druge agencije UN-a, OEBS i relevantne nevladine organizacije i grupe iz reda građanskog društva.¹⁰³ Povremeno, predstavnici Ministarstva za zajednice i povratak i Ministarstva lokalne uprave pozivaju se da prisustvuju sastancima.

U regionu Gjilan/Gnjilana, opštinska radna grupa uopšteno je uspostavljena i funkcionalna.¹⁰⁴ Obično, gradonačelnik i zamenici gradonačelnika za zajednice predsedavaju sastankom.¹⁰⁵ Zajednice su zadovoljavajuće zastupljene u mehanizmu,

¹⁰¹ Kao što je napred istaknuto, pozicija službenika za povratak uspostavljena je po Kosovskom planu za sprovođenje standarda iz 2004. g., i nikada nije formalizovana u zakon ili podzakonski akt.

¹⁰² http://www.unmikonline.org/srsg/orc/documents/Manual_ENG.pdf

¹⁰³ Vidi stranu 13 Izmenjenog priručnika za održivi povratak za 2006.

¹⁰⁴ Opštinska radna grupa nije uspostavljena u opštinama Hani i Elezit/Đeneral Janković i Kačanik/Kaçanik, pošto su one bile i jesu isključivo naseljene kosovskim Albancima. U opštini Štrpce/Shtërpçë, radna grupa za povratak nije funkcionalna od 2007. godine, usled složene političke situacije u opštini nakon bojkota lokalnih izbora održanih novembra 2007. od strane kosovskih Srba i srpskih lokalnih izbora održanih maja 2008.

¹⁰⁵ U Ferizaj/Uroševcu radnom grupom povremeno predsedava opštinski službenik za povratak.

iako predstavnici zajednice Roma često učestvuju samo kada diskusija obuhvata pitanja od značaja za njihovu zajednicu.¹⁰⁶ U opštini Viti/Vitina, zajednica kosovskih Hrvata nema predstavnika koji redovno prisustvuje na sastancima opštinske radne grupe.

U regionu Mitrovicë/Mitrovice, usled bojkota kosovskih institucija u severnim opštinama, opštinska radna grupa uspostavljena je samo u tri južne opštine. U opštinama Mitrovicë/Mitrovica i Skenderaj/Srbica, zamenici gradonačelnika iz reda zajednice kosovskih Albanaca predsedavaju sastancima, dok u opštini Vushtrri/Vučitrn gradonačelnik redovno prisustvuje istima. Kosovski Albanci, kosovski Srbi i Aškalije predstavljeni su u svim opštinama. Kosovski Turci, Bošnjaci i Romi redovno prisustvuju u opštinskoj radnoj grupi u Mitrovicë/Mitrovici, dok u Vushtrri/Vučitrnu kosovski Turci i Romi ne učestvuju.

U regionu Pejë/Peći, gde je jedini izuzetak Junik, sve opštine uspostavile su opštinsku radnu grupu. U Dečan/Dečanima, međutim, opštinska radna grupa je uspostavljena, ali nije funkcionalna usled odsustva predstavnika raseljenih lica. U opštinama Istog/Istok i Pejë/Peć, zamenik gradonačelnika za zajednice i opštinski službenik za povratak, koji oboje dolaze iz egipćanske zajednice, predsedavaju sastancima. Čini se da je zastupanje problematično kada govorimo o Aškalijama i Egipćanima, od kojih se neki izjašnjavaju da pripadaju obema zajednicama. U opštini Pejë/Peć, mehanizam ne uspeva da obezbedi potpuno zastupanje raseljenih lica iz reda svih zajednica: jedine zajednice koje prisustvuju opštinskoj radnoj grupi jesu kosovski Srbi i povremeno Romi, dok kosovski Bošnjaci, Aškalije i Egipćani nemaju predstavnika.

U regionu Prishtinë/Prištine, sa jedinim izuzetkom Gllgovc/Glogovca,¹⁰⁷ sve opštine uspostavile su opštinsku radnu grupu. Predsedavajući iste obično je gradonačelnik ili zamenik gradonačelnika. Samo u opštini Lipjan/Lipljan, postoji zamenik gradonačelnika za zajednice koji je kosovski Srbin a koji predsedava sastancima opštinske radne grupe. Čini se da je zastupanje zajednica u ovom regionu problematično. Iako nekoliko zajednica redovno učestvuje na odnosnim sastancima, postoji manjak predstavnika Egipćana u Fushë Kosovë/Kosovom Polju, kosovskih Albanaca i kosovskih Turaka u Lipjan/Lipljanu, Roma, Aškalija i kosovskih Bošnjaka u Obiliq/Obiliću,¹⁰⁸ i kosovskih Srba i Roma u opštini Shtime/Štimlje.

U regionu Prizrena, većina opština¹⁰⁹ uspostavila je ovaj forum, kojim obično predsedavaju gradonačelnici ili zamenik gradonačelnika za zajednice uz podršku opštinskih službenika za povratak i kancelarija za zajednice. Sa izuzetkom Dragash/Dragaša,¹¹⁰ skoro isključivo kosovski Srbi učestvuju na sastancima.¹¹¹ Međutim, u opštini Rahovec/Orahovac, usled bojkota zajednice kosovskih Srba, samo predstavnici raseljenih lica koji žive van Kosova prisustvuju sastancima, dok su oni koji su interno raseljeni i trenutno žive u Rahovec/Orahovcu odbili da učestvuju.

Politička događanja 2008. godine na Kosovu nisu značajno uticala na funkcionisanje opštinske radne grupe. Međutim, raseljena lica iz svih zajednica učestvuju samo u

¹⁰⁶ Ovo je slučaj u opštinama Novobërdë/Novo Brdo i Kamenicë/Kamenica.

¹⁰⁷ Gllgovc/Glogovac takođe predstavlja kosovsko-albansku monoetničku opštinu.

¹⁰⁸ Predstavnik ovih zajednica sporadično prisustvuje sastancima. Međutim, OEBS je primetio da kancelarija za zajednice uopšteno zastupa interese ovih zajednica.

¹⁰⁹ Sa izuzetkom Mamuša/Mamushë/Mamuše i Malishevë/Mališeva.

¹¹⁰ U opštini Dragash/Dragaš zajednice koje imaju svoje predstavnike jesu zajednica kosovskih Albanaca, kosovskih Bošnjaka i Goranaca, dok nijedan kosovski Srbin ne prisustvuje sastancima.

¹¹¹ U opštini Suharekë/Suva Reka predstavnik Aškalija koji zastupa zajednice Roma i Aškalija takođe povremeno prisustvuje sastancima.

nekim radnim grupama na redovnoj osnovi. Gledano u celosti, opšta percepcija o nepovratnosti *statusa quo* kada govorimo o procesu povratka objašnjava spor ali neprekidan pad u stopi prisustva. Dodatna logistička pitanja u vezi sa putovanjem i organizovanjem sastanaka obrazlažu otkazivanje mnogih sastanaka opštinskih radnih grupa u poslednjem trenutku.

Institucije na centralnom i lokalnom nivou,¹¹² podsećaju se njihovih obaveza *vis-à-vis* izbeglica i raseljenih lica i trebalo bi da osiguraju da proces povratka ponovo dobije na svojoj snazi. Lokalne institucije bi trebalo da garantuju efektivno zastupanje svih raseljenih lica u okviru opštinske radne grupe, uključujući i pružanje neophodne finansijske i logističke podrške.

4. ZAKLJUČCI

Postojeći kosovski pravni okvir pruža osnovu da se osigura zaštita prava zajednica i efektivno učešće zajednica u procesima odlučivanja na lokalnom nivou. Međutim, ovaj pravni okvir ne sprovodi se na odgovarajući način. Stoga, postojeći mehanizmi ne pružaju uvek zajednicama istinsku i efektivnu zaštitu i ne garantuju njihovo učešće. Gledano u celosti, promene nastale na političkoj sceni u velikoj meri su doprinele pojavi smanjenog kapaciteta mehanizama učešća, uglavnom usled bojkota zajednica kosovskih Srba i Roma sa jedne strane i neovlašćivanja predstavnika zajednica od strane opštinskih vođa sa druge strane. Veoma retko, odluke o pregrupisanju koje utiču na predstavnike nevećinskih zajednica donete su na osnovu istinske procene učinka, a veoma često politička razmatranja dovela su do zastoja

Neobavezni mehanizmi, pre svega opštinske kancelarije za zajednice, pokazali su se veoma korisnim za unapređenje efektivnog učešća zajednica na lokalnom nivou, kao i za pružanje zajednicama onih usluga kojima bi inače teško pristupili.¹¹³ Na Kosovu, gde su međuetnički odnosi i odnosi između institucija i zajednica još uvek osetljivi, ovi mehanizmi bi trebalo da imaju čvrstu pravnu osnovu. Treba izbegavati i uključivanje opštinskih službenika za povratak u opštinske kancelarije za zajednice, posebno u onim opštinama gde resor povratka zaslužuje posebnu pažnju, a određene budžetske stavke treba voditi odvojeno kao bi se osigurala veća sloboda delovanja za pitanja zajednica i povratka. Štaviše, što se tiče novoosnovanih obaveznih mehanizama zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice i zamenika gradonačelnika za zajednice, velika je verovatnoća da će striktno tumačenje praga od deset posto, neophodnog za uspostavljanje ovih mehanizama, u mnogim opštinama sprečiti zastupljenost i učestvovanje manjih zajednica u javnim poslovima. Dakle, fleksibilan pristup – i s obzirom da ne postoji popis stanovništva – bi verovatno osigurao da zastupljenost zajednica odražava raznolikost u opštinama.

Odbori za zajednice na celom Kosovu uopšteno su uspostavljeni i funkcionalni i predstavljaju sve zajednice na zadovoljavajući način, sa izuzetkom kosovskih Crnogoraca.¹¹⁴ Iako su dobro organizovana zajednica čiji se glas čuje, oni tek treba da

---

¹¹² Pre svega Ministarstvo za zajednice i povratak, ali i vlada, njen premijer, kao i mehanizmi učešća zajednica na centralnom nivou, koji obuhvataju konsultativni savet za zajednice i premijerovu kancelariju za zajednice.

¹¹³ Pogledajte detaljne zaključke za svaki od neobaveznih mehanizama koji slede.

¹¹⁴ Ovo je nastalo uglavnom usled činjenice da se kosovski Crnogorci nisu toliko eksponirali tokom 1990-ih sve do prve polovine 2008. godine kada je registrovano prvo udruženje kosovskih Crnogoraca. Uprkos činjenici da je OEBS u nekoliko navrata istakao da se određene zajednice ne

budu zastupljeni u mehanizmima učešća na lokalnom nivou kao što su odbori za zajednice. Samo u regionu Prishtinë/Prištine odbori za zajednice po svemu sudeći suočavaju se sa većim problemima, usled nedovoljnih kvalifikacija članova odbora i odsustva finansijskih sredstava. Kada govorimo o rodnoj ravnopravnosti,¹¹⁵ nedovoljna zastupljenost predstavnica zajednica zahteva dodatne afirmativne mere. U konkretnom smislu, trebalo bi uložiti dodatne napore kako bi se unapredilo učešće žena koje pripadaju ugroženim zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana.

Kada govorimo o novouspostavljenim mehanizmima zamenika predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice i zamenika gradonačelnika za zajednice, suviše je rano za sveobuhvatnu ocenu njihovog rada i za donošenje konačnih zaključaka. Međutim, može se reći da dok su zamenici gradonačelnika za zajednice u određenom stepenu efektivni u unapređivanju učešća zajednica, isto ne važi za zamenike predsedavajućih skupština opština za zajednice.

Većina opština uspostavile su opštinske savete za bezbednost u zajednici u skladu sa Zakonom o policiji donetim 2008. godine tek između aprila i maja 2009. Stoga je neophodno vreme da se temeljno proceni efektivnost ovog organa u novom okruženju, međutim treba uložiti i veće napore da se osigura pravedna zastupljenost svih zajednica koje žive u odnosnim opštinama.

Neobavezni mehanizmi, opštinske kancelarije za zajednice, funkcija opštinskih službenika za povratak i opštinske radne grupe za povratak, ustanovljeni su u većini opština i obezbeđuju zastupanje i učešće zajednica u javnom životu. Štaviše, one omogućavaju zajednicama da javno iznesu svoje zabrinutosti, kao što su pitanja koja se odnose na povratak i reintegraciju, koja su od suštinskog značaja za uspostavljanje multietničkog društva. Iako je za žaliti da pravni okvir ne uključuje ove mehanizme, preporuka Ministarstva lokalne uprave da se isti zadrže i dokazana volja opštinskih institucija da ih uključe, vredni su hvale.

5. PREPORUKE

Za institucije na centralnom nivou:

- Kosovska vlada i skupština se savetuju da ponovo uvedu pravnu osnovu za uspostavljanje i vođenje opštinskih kancelarija za zajednice i opštinskih službenika za povratak, pošto aktuelna pravna neizvesnost doprinosi stvaranju negativnog uticaja na njihov celokupan učinak.
- Kosovska vlada i skupština trebalo bi da unaprede ulogu i efektivnost svih mehanizama učešća na lokalnom nivou usvajanjem i primenom zakonodavstva i politika, uključujući savetovanje institucija na lokalnom nivou o tumačenju etničkih cenzusa na najfleksibilniji način, kako bi se osiguralo potpuno zastupanje i učešće svih zajednica uključujući i brojčano manje zajednice i dodeljivanje odgovarajućih finansijskih resursa.

---

pominju eksplicitno u kosovskom važećem ustavnom okviru (kao što su zajednice kosovskih Hrvata i kosovskih Crnogoraca), one se ne pominju eksplicitno (i nisu ni eksplicitno isključene) u Ustavu Kosova.

¹¹⁵ Vidi Aneks 2. Podaci o rodnoj ravnoteži prikupljeni su samo za Odbore za zajednice, usled njihovog obaveznog i kolegijalnog karaktera.

- Komunikacija između ministarstava i institucija na lokalnom nivou trebalo bi da bude poboljšana, dok bi lanac komande i sistem izveštavanja trebalo da budu razjašnjeni kako bi doprineli efikasnosti mehanizama.

Institucijama na lokalnom nivou:

- Opštine bi trebalo da osiguraju uspostavljanje svih obaveznih mehanizama i obezbede očuvanje uspostavljenih neobaveznih tela uključujući ih u odnosne statute zajedno sa odnosnim projektnim zadacima u skladu sa načelima pravedne etničke i rodne zastupljenosti. Posebna pažnja trebalo bi da bude poklonjena najugroženijim zajednicama, odnosno Romima, Aškalijama i Egipćanima.
- Visoki zvaničnici opštine trebalo bi da ojačaju odnose sa nevećinskim zajednicama dopiranjem do istih, uzimanjem u obzir njihovih zabrinutosti i odgovorom na probleme zajednica na blagovremen način kao i preduzimanjem afirmativnih mera kako bi se podstaklo učešće zajednica koje se nerado uključuju u rad kosovskih institucija.
- Opštinski lideri, uključujući gradonačelnika i opštinske direktore odeljenja, trebalo bi da osposobe predstavnike nevećinskih zajednica da zauzmu jaču ulogu odlučivanja, uključujući i pružanje podrške istima u vidu odgovarajuće obuke i obezbeđivanja sprovođenja istinske ocene ostvarenog učinka.

ANEKS 1 – Pregled mehanizama za učešće zajednica na lokalnom nivou

Region	Opština	OZ	ZPSOZ	ZGZ	OSBZ	OKZ	OSP	ORGP
Gjiljan/Gnjilane ¹¹⁶	Ferizaj/Uroševac	✓	✓		✓	✓	✓	✓
	Gjiljan/Gnjilane	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Hani i Elezit/ Đeneral Janković	✓						
	Kaçanik/Kaçanik	✓			✓			
	Kamenicë/Kamenica	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Novobërdë/Novo Brdo	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	Štrpce/Shtërpçë	✓		✓		✓	✓	
	Viti/Vitina	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mitrovicë/ Mitrovica ¹¹⁷	Leposaviq/Leposaviq					✓	✓	
	Mitrovicë/Mitrovica	✓			✓	✓	✓	✓
	Skenderaj/Srbica ¹¹⁸	✓			✓	✓	✓	✓
	Vushtrri/Vučitrn	✓			✓	✓	✓	✓
	Zvečan/Zveçan					✓	✓	
	Zubin Potok					✓	✓	
Pejë/ Peç	Deçan/Deçani ¹¹⁹	✓				✓	✓	✓
	Istog/Istok	✓	✓		✓	✓	✓	✓
	Junik				✓			
	Klinë/Klina	✓				✓	✓	✓
	Pejë/Peç	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Prishtinë/ Priština	Fushë Kosovë/Kosovo Polje	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Glogovac/Glogovac				✓			
	Lipjan/Lipljan	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Obiliq/Obilić	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	Podujevë/Podujevo	✓			✓		✓	✓
	Prishtinë/Priština	✓	✓		✓	✓	✓	✓
	Shtime/Štimlje	✓			✓	✓	✓	✓
Prizren	Dragash/Dragaš	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Gjakovë/Đakovica	✓	✓			✓		✓
	Malishevë/Mališevo	✓			✓	✓	✓	
	Mamuša/Mamushë/Mamuša	✓		✓				
	Prizren	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Rahovec/Orahovac	✓		✓	✓	✓	✓	✓
	Suharekë/Suva Reka	✓			✓		✓	✓

Legenda:

- OZ: Odbor za zajednice;
 ZPSOZ: Zamenik predsedavajućeg skupštine opštine za zajednice;
 ZGZ: Zamenik gradonačelnika za zajednice;
 OSBZ: Opštinski savet za bezbednost u zajednici;
 OKZ: Opštinska kancelarija za zajednice;
 OSP: Opštinski službenik za povratak;
 ORGP: Opštinska radna grupa za povratak.

¹¹⁶ Odbor za zajednice u Štrpcu/Shtërpçë uspostavljen je ali nije funkcionalan.

¹¹⁷ Opštinske kancelarije za zajednice u Leposaviću/Leposaviq, Zubinom Potoku i Zvečanu/Zveçan funkcionišu na *ad hoc* osnovi.

¹¹⁸ Opštinski savet za bezbednost zajednice u Skenderaj/Srbici uspostavljen je, ali nije funkcionalan.

¹¹⁹ Opštinska radna grupa za povratak u opštini Deçan/Deçani nije funkcionalna.

ANEKS 2 – Sastav Odbora za zajednice po zajednici i polu (jul 2009)

Region	Pol	kosovski Albanci		kosovski Srbi		kosovski Turci		kosovski Bošnjaci		Romi		Aškalije		Egipćani		Kosovski Hrvati		Goranci		kosovski Crnogorci		Ukupan broj	
		m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
Gjilan/Gnjilane	Ferizaj/Uroševac	2	1	1						1	1					1						5	2
	Gjilan/Gnjilane	1	2	2		1				1												5	2
	Han i Elezit/Đeneral Janković	3						1														4	0
	Kaçanik/Kaçanik	4	1																			4	1
	Kamenicë/Kamenica	4		4						1												9	0
	Novobërdë/Novo Brdo	1	1	2						1												4	1
	Štrpce/Shtërpçë ¹²⁰																						
	Viti/Vitina	2		1	1											1						4	1
	Mitrovicë /Mitrovica	Leposavić/Leposaviq								1			1										4
Mitrovicë/Mitrovica		2				1			1			1										6	1
Skenderaj/Srbica		2	1	3								1										7	2
Vushtrri/Vučitrn		2	2	2		1				1		1											
Zvečan/Zvečan																							
Zubin Potok																							
Pejë/Peć	Deçan/Dečani	2			1				1					2	1							4	3
	Istog/Istok	2		1				1					1									5	0
	Junik																						
	Klinë/Klina	3	1	1						1				1								6	1
	Pejë/Peć	2	1	1				2						1								7	0
Prishtinë /Prishtina	Fushë Kosovë/Kosovo Polje	2	2		2					1		1		1								5	4
	Gllgovc/Glogovac																						
	Lipjan/Lipljan	1	1		3					1		1				1						3	5
	Obiliq/Obilić		3	3	2					1												4	5
	Podujevë/Podujevo	2	1		1					1		2										5	2
	Prishtinë/Prishtina	1	1	2	1		1		1	1		1		1								5	4
	Shtime/Štimlje	1	1						1	1		1										3	2
Prizren	Dragash/Dragaš	1	1					1									1	1				3	2
	Gjakovë/Đakovica ¹²¹	1	1						1				1	1								2	3
	Malishevë/Mališevo	3	1							1												4	1
	Mamuša/Mamushë /Mamuša	1				2					1											3	1
	Prizren	2	3	1		2		1	1	1												7	4
	Rahovec/Orahovac	2	1	3	1					1			1									6	3
	Suharekë/Suva Reka	1	1							1		1	1									3	2
Ukupno	Po zajednici	50	27	25	12	7	1	6	6	14	3	11	1	8	2	1	1	2	1		127	53	

¹²⁰ Odbor za zajednice nije konstituisan u opštini Štrpce/Shtërpçë usled nefunkcionisanja skupštine opštine, koja nije održala zvaničan sastanak još od lokalnih izbora novembra 2007.

¹²¹ U Gjakovë/Đakovici odbor za zajednice ne uspeva da zastupa značajan deo romske zajednice.

ANEKS 3 – Etnički sastav na Kosovu 2005.

Legenda: Ova karta nije zvaničan dokument i služi samo za upućivanje. Ostali obuhvataju i kosovske Crnogorce.